

Bożena Jaskowska
Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego
bjasko@ur.edu.pl

Repozytorium Uniwersytetu Rzeszowskiego

Realizując założenia ruchu Open Access tj. otwartego dostępu do wiedzy, od października 2013 r. działa w Uniwersytecie Rzeszowskim **repozytorium uczelniane**.

Open Access to koncepcja wiedzy i kultury jako dóbr wspólnych. Otwarty dostęp oznacza wolny, powszechny, trwały i natychmiastowy dostęp do cyfrowych treści naukowych oraz edukacyjnych. Głównym celem upowszechniania wiedzy w tym modelu jest wymiana naukowa oraz maksymalizacja oddziaływania publikacji na inne badania naukowe. Istnieją dwie podstawowe metody dystrybuowania treści w Open Access. Pierwsza to tzw. złota droga polegająca na publikowaniu prac naukowych w czasopismach dających otwarty dostęp do wszystkich artykułów. Drugi sposób (tzw. zielona droga) to upowszechnianie treści za pośrednictwem repozytoriów. Autorzy wówczas sami deponują i udostępniają swój dorobek naukowy w repozytoriach tematycznych lub instytucjonalnych.

Repozytorium Uniwersytetu Rzeszowskiego to cyfrowe archiwum rejestrujące na zasadach samoarchiwizacji dorobek naukowy i dydaktyczny pracowników i doktorantów Uczelni. Dostępne jest pod adresem <http://repozytorium.ur.edu.pl>. Zgodnie z § 1 Regulaminu, Repozytorium UR służy upowszechnianiu dorobku naukowego pracowników i doktorantów UR oraz promowaniu projektów i badań naukowych prowadzonych na Uniwersytecie Rzeszowskim.

Organizacja treści w repozytorium odzwierciedla strukturę organizacyjną Uniwersytetu – każdemu wydziałowi przypisana jest jedna kolekcja, w ramach której wprowadzono podział na typy deponowanych materiałów: artykuły, doktoraty, materiały dydaktyczne, monografie, rozdziały, sprawozdania i raporty oraz varia. Warto zwrócić uwagę na różnorodność materiałów, które można opublikować w Repozytorium. System bowiem służyć może nie tylko do upowszechniania artykułów i monografii naukowych (choć jest to jego podstawowe zadanie), ale jest także miejscem gromadzenia i udostępniania prezentacji dydaktycznych czy konferencyjnych, dokumentacji badawczej, posterów, sprawozdań lub komunikatów. Istnieje również osobna kolekcja dedykowana czasopismom wydawanym przez jednostki UR, gdyż docelowo repozytorium ma być wspólną platformą udostępniania wszystkich periodyków naukowych sygnowanych przez Uniwersytet.

Zasady funkcjonowania Repozytorium UR regulują następujące dokumenty: Zarządzenie nr 146/2013 Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 09.10.2013r. w sprawie: gromadzenia i udostępniania przez Bibliotekę UR elektronicznych wersji materiałów naukowych i dydaktycznych stworzonych przez pracowników Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz

Zarządzenie nr 145/2013 Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 09.10.2013r. w sprawie: gromadzenia i udostępniania przez Bibliotekę Uniwersytetu Rzeszowskiego rozpraw doktorskich broniących na Uniwersytecie Rzeszowskim. Szczegóły funkcjonowania opisuje Regulamin.

Repozytorium UR działa na zasadach samoarchiwizacji, co oznacza, że pracownicy i doktoranci po zarejestrowaniu się w serwisie i weryfikacji konta przez administratora systemu, samodzielnie deponują swe prace oraz opatrują je odpowiednim opisem tj. metadanymi. W dziale *Pomoc* <http://repozytorium.ur.edu.pl/page/pomoc> dostępne są wszystkie instrukcje objaśniające krok po kroku proces deponowania publikacji w repozytorium. Deponowanie publikacji jest proste i wymaga jedynie uzupełnienia takich pól jak: *autorzy, tytuł, rodzaj dokumentu, język, słowa kluczowe oraz abstrakt*, a także dołączenia dokumentu w postaci pliku .pdf. Następnie autor może wybrać jedną z otwartych licencji CC, na której chciałby udostępnić swoją publikację oraz zatwierdza treść licencji (niewyłącznej). Po kliknięciu *Zdeponuj* publikacja archiwizowana jest na serwerze oraz powszechnie dostępna w internecie.

Odpowiedzialność prawna dotycząca deponowanej publikacji spoczywa na autorze. Autor oświadcza, że deponowany przez niego utwór nie narusza praw osób trzecich, w szczególności praw autorskich lub praw pokrewnych oraz, że przysługują mu autorskie prawa majątkowe do dzieła. Do autora należy sprawdzenie polityki wydawcy, który wcześniej opublikował utwór i ewentualne uzyskanie jego zgody na samodzielne opublikowanie utworu w repozytorium. Podobnie należy uzyskać zgodę od współautorów w przypadku pracy mającej wielu autorów. Pomocnym narzędziem w sprawdzaniu polityki wydawniczej czasopism naukowych jest serwis Sherpa/Romeo (<http://www.sherpa.ac.uk/romeo>), który zawiera odpowiednie informacje prawne dotyczące wielu międzynarodowych tytułów. Należy jednak wiedzieć, że bez względu na politykę wydawcy, autorskie prawa majątkowe do preprintu (a więc tekstu sprzed procesu recenzyjnego) należą do autora i preprint zawsze można zdeponować w repozytorium.

Zgodnie z Zarządzeniem nr 145/2013 Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 09.10.2013 r, w repozytorium deponowane są także prace doktorskie broniące na Uczelni - w repozytorium muszą się one znaleźć co najmniej 10 dni przed dniem obrony. Za zgodą autora, po obronie, praca doktorska może być nadal zdeponowana w repozytorium i powszechnie udostępniana w internecie. Na stałe w repozytorium deponowane muszą być streszczenia oraz recenzje rozpraw doktorskich obronionych w Uniwersytecie Rzeszowskim.

Korzyści dla pracownika naukowego wynikające z upowszechniania swych publikacji w ramach repozytorium i ruchu Open Access:

- wzrost cytowalności prac umieszczonych w otwartym dostępie (wg różnych badań: wzrost od 40% do 250% w zależności od dziedziny),

- zwiększenie „widoczności dorobku naukowego” – prace umieszczone w repozytorium dzięki metadansom są indeksowane przez światowe wyszukiwarki (Google, Scirus),
- zabezpieczenie dokumentów zdeponowanych w repozytorium – każdy dokument otrzymuje indywidualny identyfikator, dzięki któremu nie ginie w sieci,
- możliwość przechowywania dokumentów w różnych formatach,
- możliwość utworzenia cyfrowego CV – prezentacja własnego dorobku z dostępem do pełnych tekstów,
- skrócenie czasu przeznaczanego na prezentowanie wyników badań,
- możliwość zapoznawania się ze statystykami dotyczącymi zdeponowanych prac.

Należy podkreślić, że prace zdeponowane w repozytorium opatrzone są metadansami, dzięki czemu indeksowane są i wyszukiwalne m. in. przez Google Scholar. Z kolei ta wyszukiwarka jest „silnikiem” systemu do analizowania cytowań Publish or Perish, które (obok Web of Science) jest akceptowalne przez Narodowe Centrum Nauki jako narzędzie do wyliczania cytowań i indeksu Hirscha we wnioskach konkursowych. Deponując zatem swoją publikację w Repozytorium UR znacząco zwiększa się szanse na wzrost liczby cytowań oraz wyższy indeks Hirscha.

Uniwersytet Rzeszowski dzięki uruchomieniu Repozytorium dołączył do grupy czołowych polskich uczelni promujących otwartą naukę i stwarzających warunki do rozwijania potencjału swej kadry naukowej w duchu nowoczesności i aktualnych standardów komunikacji naukowej. Warunkiem koniecznym jednak do prawidłowego funkcjonowania repozytorium jest aktywność i zainteresowanie samych pracowników naukowych.

Zachęcamy do rejestrowania się w Repozytorium UR oraz udostępniania swego dorobku naukowego i dydaktycznego w ramach Open Access!

Więcej szczegółów uzyskać można w Bibliotece UR u redaktorów Repozytorium UR. Kontakt: mgr Anna Buszta oraz mgr Alicja Bułdak, tel. 17 872 13 77 e-mail: repozytorium@ur.edu.pl.